



Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Færder nasjonalparkstyre	VED 16 c	19.09.23

Vedtak - Færder nasjonalpark - Store Færder - oppføre redskapsbod og utedo

Forslag til vedtak

Færder nasjonalparkstyre avslår dispensasjonssøknaden fra Kystverket/Store Færders Venner om oppsetting av redskapsbod/toalett på Store Færder. Avslaget gis i henhold til verneforskriftens § 3, pkt. 1.3.f.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Bakgrunn

Utdrag fra søknaden:

Prosjektbeskrivelse

«Kystverket er grunneier på Store Færder og har ansvar for å vedlikeholde øyas kulturminner og drive skjøtsel på øya. Dette gjøres i henhold til fredningsbestemmelsene av 1997.

Kystverket skriver i sin besøksstrategi for Store Færder at det er viktig at vei, stier og ruiner vedlikeholdes slik at ingen skader seg.

Kystverket samarbeider om dette med Store Færders Venner som utfører arbeidet på dugnadsbasis til allmennhetens nytte. Arbeidet gjennomføres med støtte og godkjennelse fra Færder Nasjonalpark og VIT Fylkeskommune Kulturarv.

For å ivareta skjøtsel og vedlikeholdsarbeid har vi behov for en redskapsbod slik at verktøy kan være lagret på øya og ikke må fraktes til og fra land hele tiden.

HMS

Grunnet mye sjø og svell er det ofte vanskelig og farlig å komme i land på Store Færder da det ikke er en brygge, havn eller opparbeidede landingsforhold - båten må legges til

mot blankskurt svaberg og glatt marebek. Spesielt risikofyllt er det å laste og losse redskap under sjøgang.

Vi er avhengig av å gå i land i Hovik, ellers blir det for langt å bære utstyret. Flere ganger har det vært nære på at det har oppstått ulykker. Noen av de som er med på dugnad er over 70 år.

Med en redskapsbod hvor vi kan oppbevare redskap og nødvendig utstyr, er det enklere å komme i land i Hovik, og vi får mulighet til å bli satt i land både i Markul i vest, Løken i nord eller Halvsteinhavn i øst avhengig av vær og vind. Selv om det er mye lenger å gå enn når vi blir satt i land i Hovik, vil ikke dette by på noe problem da vi ikke har en masse utstyr å bære med oss. Videre vil vi ha utstyr tilgjengelig når vi trenger det.

Flere gjennomførte dugnader og lavere kostnader

Vår største årlige kostnad er transport til dugnad og vi har et begrenset budsjett. Noen ganger kommer vi ikke i land på øya med redskap pga for mye sjø og svell.

Dette medfører likevel kostnader for foreningen og vi får da heller ikke gjennomført dugnader. Så det er en dobbelt ulempe.

Har vi en redskapsbod med utedo vil det åpne opp for at vi kan gjennomføre flere av de planlagte dugnadene uten værforbehold (fortsatt ikke alle) og vi kan også ha ttings d der, h k ktivt fo

Vi vil da alltid ha tillgang til redskapen uansett hvor vi kommer i land på øya, noe som fører til færre bomturer og bedre økonomi for oss.

Bygg

Ønsket bygg er en redskapsbod med utedo på ca. 6 kvadratmeter (se vedlagte arkitekttegninger og foto).

Redskapsboden er en lett uisolert konstruksjon som plasseres på steiner eller lecablokker slik at den kan demonteres/fjernes uten at det settes spor i naturen.

Redskapsboden vil i samråd med Fyllkeskommunen Kulturarv, bli oppført i materiale som graner naturlig, er vedlikeholdsfritt og sterkt. På taket vil det bli benyttet plater av eloksert aluminium.

Redskapsboden inneholder et rom med en gammeldags utedo, som blir tømt på vanlig måte. Dette vil ikke medføre noen forurensning.

Redskapsbod og utedo vil være låst når det ikke foregår dugnad.

Se vedlagte arkitekt tegninger.

Bygging og transport

Redskapsboden bygges på land, fortrinnsvis, i regi av Faerder Videregaende Skole, og fraktes ut med helikopter og plasseres på steiner eller lecablokker. Redskapsboden kan fjernes på samme måten uten å sette spor i terrenget.

Plassering

Egnet plassering for redskapsboden er inntil fjellet, ca. 50m nord for der Riksvei 1 går over glova, ca 150 meter fra sjøen. Den vil ikke bli synlig hverken fra sjøen eller fra stien.

Se vedlagte kart.

Fordeler og ulemper for allmennheten

Fordel for allmennheten.

Vi sorger for at stiene og veien holdes i stand slik at kulturminnene blir tilgjengeliggjort for allmennheten. Vi har utarbeidet og satt opp skilting ved stiene og ruinene i

samarbeid med Faerder Nasjonalpark, slik at det er enkelt å finne fram og lese om kulturhistorien på øya.

Det gror mye på øya, og blant annet bjørnebærkratt, slåpetorn og nyperose sørger for at stiene raskt blir uframkommelige.

Vi sørger for at ruinene ikke blir rasert av infiltrerende og destabiliserende slåpe og nyperose - røtter, dette gjør det også tryggere for besøkende.

Foreningen har mange planer om videre arbeid, som vil gi fordeler for allmennheten. Samtlige planer blir lettere å gjennomføre med en redskapsbod på øya, se liste over planer på linken under:

<http://storefærdersvenner.no/planer/>

Ulemper for allmennheten

Redskapsboden plasseres slik at den ikke er synlig. Den vil derfor ikke være til hinder eller sjenanse for allmennheten. Redskapsboden kan fjernes uten å sette spor og vi ser derfor ingen ulemper med prosjektet.

Oversikt over truede og rødlistede arter

I følge databasen til Miljødirektoratet naturbase.no og artsdatabanken.no finnes det ingen truede eller rødliste registreringer i det aktuelle området.

Det hekker vandrefalk på øya. Det er i hensyntatt ved en avtale som ble gjort mellom Store Færders Venner og den første Nasjonalparkforvalteren, Bjørn Strandli og Pål Otto Hansen. Vi har ikke tillatelse til å opparbeide stier fra Hovik og østover mot Askegløva og innsjøen. Slik sett kommer ikke våre aktiviteter i konflikt med hekkingen til vandrefalken. Uansett vil ikke en redskapsbod endre de aktivitetene vi allerede har tillatelse til å utøve.»

Se vedlegg

Grunnlaget for avgjørelsen

Færder nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for Færder nasjonalpark. Nasjonalparken forvaltes etter «Forskrift om vern av Færder nasjonalpark» og forvaltningsplan for Færder nasjonalpark, med utdypende retningslinjer.

*Formålet med opprettelsen av Færder nasjonalpark er å bevare et større naturområde med representative økosystemer ved kysten i ytre Oslofjord med særlig vekt på landskap, naturtyper, arter og geologiske forekomster på land og i sjø og som er **uten tyngre naturinngrep**.*

Verneformålet legger grunnlaget for forståelsen av vernebestemmelsene. § 3 angir grunnlaget for vernebestemmelsene: I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.

Formålet med nasjonalparken er videre å ta vare på (utdrag)

- *Representative økosystemer med variasjonsbredden i naturmangfold, herunder arter, bestander, naturtyper, geologi og økologiske prosesser*
- *Det opprinnelige skjærgårdslandskapet og det marine miljøet, herunder kulturminnene på land og i sjø*
- *Et undersjøisk landskap med variert bunntopografi og med stor variasjon i marine naturtyper herunder ålegraseng, større tareskog, bløtbunnsområder i strandsonen og skjellsandområder*
- *Viktige naturtyper som kystfuruskog, rik sumpskog og edelløvskog, strandenger og strandsumper på østre del av Sandø og Mellom Bolæren*

I sone A er hensikten å ta vare på naturtyper som hagemark, hule eiker, naturbeitemark, slåtteenger, tørrenger og strandenger.

I sone B er formålet å ta vare på livsmiljøene for plante- og dyrelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser...

Allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging

Verneforskriftens § 3: I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.

§ 3, pkt 1 Landskapet og naturmiljøet, pkt. 1.1: Området er vernet mot inngrep av enhver art, (utdrag) bergverksdrift, graving, utfylling og henleggelse av masse, mudring og dumping, påfylling av sand eller skjellsand på sjøbunnen eller på strender, sprengning og boring, uttak og fjerning av stein og mineraler, drenering og annen form for tørrlegging,.. fremføring av luft- og jordledninger.... Listen er ikke uttømmende.

Formålet med opprettelsen av Færder nasjonalpark er å bevare et større naturområde med representative økosystemer ved kysten i ytre Oslofjord med særlig vekt på landskap, naturtyper, arter og geologiske forekomster på land og i sjø og som er **uten tyngre naturinngrep**.

Det finnes en spesifisert dispensasjonsbestemmelse om tiltak for allment friluftsliv.

§ 3, punkt 1.3: Forvaltningsmyndigheten **kan** etter søknad gi tillatelse til: 1.3 f : Oppføring av nye bygninger, brygger og innretninger for allment friluftsliv i henhold til forvaltningsplanen, jf. § 5.

Vurdering

Retningslinjene i forvaltningsplanen for Færder nasjonalpark utdypet punkt 1.3.f: (utdrag)» *Bestemmelsen åpner for å søke om tiltak i områder som er offentlig sikret til friluftsmål eller hvor allmen ferdsel er tillatt.*

Nye bygninger, brygger og innretninger representerer endringer i skjærgårdslandskapet. Det er derfor viktig at behovet vurderes nøye før de etableres.»

Store Færder ligger langt syd i Færder nasjonalpark. Øyas sydlige del er sone A, mens omkringliggende øyer er sone B (sjøfuglområder).

Store Færder ornitologiske stasjon har hatt aktivitet på Store Færder siden 60'tallet, og har to bygninger på østsiden, i tillegg til ei anna liten hytte «Kamfjordhytta».

Færder nasjonalparkstyre har vedtatt en besøksstrategi for Færder nasjonalpark. Besøksstrategien å gi forvaltningsmyndigheten en bevisst, målrettet og forutsigbar plan for hvordan (og hvor) møte besøkende. Et viktig prinsipp for besøksstrategien er at i de tilfeller der det er konflikt mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskapning, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

Besøksstrategien til Færder nasjonalpark legger opp til tre nivåer i tilrettelegging:

1. Hovedinnfallsporter, områder med stor grad av tilrettelegging
2. Øyer og områder med utvidet tilrettelegging for friluftsliv
3. Øvrige øyer i skjærgården

Stedene er valgt ut fra beliggenhet, tålegrense og tilgjengelighet, og ut fra vurderingen at de besøkende skal kunne få et representativt bilde av naturverdiene i Færder nasjonalpark. I tillegg skal ikke stedene bare tåle dagens besøksstrykk, men også kunne tåle økt besøk uten at dette går utover verneverdiene. Besøksstrategien er viktig tiltak for å kanalisere ferdsel til ønskede steder, samt bevare steder som er mer sårbare.

Etter noen år med Færder nasjonalpark, og med en besøksstrategi, kan vi oppsummere kort at sonering og kanalisering fungerer. Det gir økt besøk, og samtidig beskyttelse til sårbare naturverdier. For eksempel kan vi tydelig se at merket Kyststi på Ildverket blir benyttet, og i Moutmarka unngår vi «vill-stier» ved å legge myrbruer over våte, og sårbare områder. Det er også et viktig element at stedene skal være tilgjengelig for flest mulig. Dermed er steder valgt som har ferje, øyer i innerskjærgården, landfast område, men også en fra tidligere av mye benyttet øy i ytterskjærgården (uthavn).

Hovedinnfallspunkt defineres som et «større informasjonspunkt» hvor formålet er å gi god informasjon til den besøkende, både kunnskap om Færder nasjonalpark og informasjon om hvordan besøke og oppleve nasjonalparken. De kjennetegnes ved store havneanlegg, omfattende servicetilbud og skiltportaler med generell informasjon om nasjonalparken. Stedene har videre en rekke aktivitetstilbud og ligger nært til servering. God infrastruktur og helt eller delvis universell tilrettelegging.

Øyer og områder med utvidet tilrettelegging for friluftsliv kjennetegnes med øyer med enkle tilretteleggingstiltak som enkle brygger, fortøyningsbolter, toalett, renovasjon, kyststi, noen grad overnatting som gapahuk eller kystledhytte. Stedene ansees å være robuste, og tåle økt besøkstrykk, særlig sett i sammenheng med tilrettelegging som merking av kyst-sti og klossing (myrbruer) over våte områder.

På de øvrige øyene legges det i stor grad opp til å beholde dagens tilretteleggingsgrad. Det kan imidlertid være aktuelt med noen tiltak enkelte steder etter en grundig vurdering.

Hensikten er blant annet å skjerme sårbar natur og fugleliv.

Kulturlandskapet er et viktig element i Færder nasjonalpark, og gjennom tidene har så godt som alle øyer og skjær med vegetasjon vært utnyttet til dyrking, slått, beite, jakt og fangst. I tillegg har flere vegetasjonsløse holmer og skjær kulturhistoriske spor.

Å ivareta kulturminnene er også en del av verneformålet til Færder nasjonalpark. Derfor har også foreningen tillatelse til skjøtsel rundt kulturminnene, og holde stier knyttet til disse åpne. Skjøtselstiltak er begrenset til kulturminnene.

Tiltak for allmenheten – tidligere tillatelser fra Færder nasjonalparkstyre

Det har blitt satt opp to nye toaletter i nasjonalparken, på Mellom Bolæren ved Grevestuen, og på Ildverket i tilknytning til kystledhytta (erstatning for gammelt toalett).

Det har blitt satt opp en mindre flytebrygge på Steinkloss (Færder kommune). Her måtte søker gå flere runder med sine planer før tiltaket ble godkjent av Færder nasjonalparkstyre (skalere ned). Også her erstatning for en gammel, utrangert brygge.

Gapahuk ble godkjent på Ildverket, også denne erstattet gammel, utrangert gapahuk.

Det har blitt gitt tillatelse til enkle trappetrinn på kyststien på hhv Østre Bolæren, Hvaløy og Ildverket.

Alle tiltak som ikke faller inn under punktene i 1.3 (spesifiserte dispensasjonsbestemmelser), må vurderes etter § 4 – Generelle dispensasjonsbestemmelser.

Rutiner ved byggesaker i Færder nasjonalpark

Byggesøknader for tiltak i Færder nasjonalpark oversendes til byggesaksavdelingen i Færder kommune for faglig vurdering (foreløpig). Dette blant annet for å sikre at alle nødvendige dokumenter er lagt ved eventuell søknad. Søknaden oversendes dermed til Færder nasjonalparkstyre for behandling etter verneforskriften for Færder nasjonalpark. Vedtaket

sendes til tiltakshaver med kopi til Færder kommune, som avgjør videre saksgang internt i kommunen.

Færder kommune har administrativt gitt foreløpig vurdering (etter PBL): (utdrag)

«Om tiltaket: Det søkes om en redskapsbod med utedo på ca. 6 kvadratmeter.

Boden er planlagt som en lett og uisolert konstruksjon i tre som plasseres på steiner eller lecablokker for enkel fjerning senere. Den skal ikke legge igjen spor etter seg i naturen.

Takplatene kommer til å være eloksert aluminium.

Plasseringen er valgt for å minimere synligheten og forstyrrelsene den kan skape. Bodens funksjon er å lette arbeidet til de frivillige og forbedre sikkerheten ved dugnadsarbeid, ettersom utstyr hittil har blitt ført i land under varierende sjø- og værforhold og på vanskelig terreng.

Nabomerknader:

Det foreligger en nabomerknad fra Store Færder ornitologiske stasjon til tiltaket.

Organisasjonen er skeptisk til flere bygninger på øya og plasseringen i forhold til vandrefalkens hekkeplass.

Vurderinger

Forholdet til naturmangfoldloven (nml):

Naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved behandling av byggesaker. Det er ikke registrert utvalgte eller andre viktige naturtyper, rødlistearter eller kulturminner i det aktuelle området jf. Naturbasen og artsdatabankens artskart.

Dermed er det heller ikke påvist negative konsekvenser for naturmangfoldet. Kravet i § 8 er dermed oppfylt og det anses ikke som nødvendig med en vurdering knyttet til §§ 9-12. Hensynet til naturmangfoldloven anses som ivaretatt.

Tiltakshaver skriver i søknaden at de skal ta hensyn til vandrefalkens hekkeområde, som ligger et lite stykke unna. Tiltakshaver har naturfaglig kompetanse og søknaden viser til at det skal gjøres mye for å minimere tiltakets effekt på omgivelsene.

Dispensasjoner: (utdrag)

*Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, hensynene i lovens formålsbestemmelse, eller nasjonale eller regionale interesser, blir vesentlig tilsidesatt, jf. pbl. § 19-2. I tillegg må fordelene være klart større enn ulempene. Begge vilkårene **må** være oppfylt for at dispensasjon skal kunne gis. Vurderingen av om begge dispensasjonsvilkårene er oppfylt er ikke fritt skjønn, men **rettsanvendelse**.*

Dispensasjonssøknaden begrunnes med følgende (utdrag):

«• Vi sørger for at stiene og veien holdes i stand slik at kulturminnene blir tilgjengeliggjort for allmennheten. Vi har utarbeidet og satt opp skilting ved stiene og ruinene i samarbeid med Færder Nasjonalpark, slik at det er enkelt å finne fram og lese om kulturhistorien på øya.

• Det gror mye på øya, og blant annet bjørnebærkratt, slåpetorn og nyperose sørger for at stiene raskt blir uframkommelige.

• Vi sørger for at ruinene ikke blir rasert av infiltrerende og destabiliserende slåpe- og nyperoserøtter, dette gjør det også tryggere for besøkende.

• Foreningen har mange planer om videre arbeid, som vil gi fordeler for allmennheten. Samtlige planer blir lettere å gjennomføre med en redskapsbod på øya».

Hensynene bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNFOmråde – rettsanvendelse.

I LNF-områdene er det bare tillatt med tiltak i samsvar med arealformålet landbruk-, natur- og friluftsliv, jf. § 11-11 nr. 1. Det er i utgangspunktet et forbud mot oppføring av nye bygninger med mindre de er i samsvar med arealformålet landbruk... Bestemmelsen har som hensikt å beskytte natur- og friluftsområder mot nedbygging, overdreven forstyrrelse og forurensning. Den peker videre til pbl §11-11 og bestemmelsene der som overordnede føringer.

Vesentlig tilsidesettelse av hensynene bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF – rettsanvendelse

Hvis tiltakene vesentlig tilsidesetter hensynene bak bestemmelsen, **kan ikke** kommunen innvilge dispensasjon.

Det innsendte materialet vitner om en tilnærming som forstår hensynene bak bestemmelsen i kommuneplanens arealdel, og bak relevante bestemmelser i pbl og naturmangfoldloven generelt. Boden er planlagt så skånsomt som mulig, og søknaden er i tråd med dispensasjonskriteriene. Det skal legges særlig vekt på dispensasjonens konsekvenser for helse, miljø, jordvern, sikkerhet og tilgjengelighet. I dette tilfellet utgår jordvernshensynet, men hensikten med boden er å gjøre skjøtselsarbeidet på øya lettere og tryggere ved å forenkle tilgangen. Skjøtselsarbeidet er nødvendig for å ivareta det særegne miljøet på øya. En del av begrunnelsen i søknaden er behovet for å holde tilveksten av fremmedarten rynkerose (*Rosa rugosa*) nede, sikre stier og vedlikeholde kulturminner...

Delkonklusjon:

Virksomhetsleder for byggesak og geodata er av den oppfatning at hensynet bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF ikke vesentlig tilsidesettes. Det første vilkåret i plan- og bygningsloven § 19-2 andre ledd anses å være oppfylt.

Lovens formålsbestemmelse – rettsanvendelse

Det følger av plan- og bygningsloven § 19-2 annet ledd første punktum at heller ikke hensynene bak formålsbestemmelsen i § 1-1 kan bli vesentlig tilsidesatt.

Bestemmelsen lovfester formålet til å fremme «bærekraftig utvikling for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner», og hvor planlegging og vedtak skal «sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter».

Delkonklusjon:

Virksomhetsleder for byggesak og geodata mener hensynene i formålsparagrafen ikke blir vesentlig tilsidesatt gjennom den omsøkte dispensasjonen.

Nasjonale eller regionale interesser berørt av tiltaket – rettsanvendelse

Dispensasjon kan ikke gis dersom omsøkt tiltak medfører at nasjonale eller regionale interesser blir vesentlig tilsidesatt, jf. pbl. § 19-2 annet ledd....

Området inngår i Færder nasjonalpark. En nasjonalpark er et stort naturområde med særegne og/eller representative økosystem og landskap. Det kan også være landskap uten tyngre naturinngrep. Det er ofte viktige områder for ivaretagelsen av truede arter. Tiltaket skal plasseres i sone A av nasjonalparken. I sone A er formålet å ta vare på naturtyper som hagemark, hule eiker, naturbeitemark, slåtteeenger, tørrenger og strandenger. Tiltaket berører i så måte nasjonale interesser.

De regionale og nasjonale interessene i denne saken er i all hovedsak sammenfallende med hensynene bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF. Det vises derfor til vurderingene over.

Fordelene er klart større enn ulempene – rettsanvendelse

For at dispensasjon skal kunne innvilges **må** tiltakene ha **klare og relevante fordeler**. Det er kun allmenne fordeler eller samfunnsfordeler som kan tillegges vekt. **Det er ikke tilstrekkelig at tiltaket innebærer fordeler for tiltakshaver/eier selv, eller at tiltaket ikke innebærer noen ulemper.**

Den konkrete vurderingen av fordeler og ulemper – rettsanvendelse

Ulempen ved å godkjenne tiltaket er av en prinsipiell art, ettersom det åpner for bygging der det helst ikke skal være menneskelige inngrep. Det er viktig at det finnes områder som er frie for inngrep og konstruksjoner, av hensyn til naturen, men også av estetiske og kulturelle årsaker. En tillatelse blir ofte til flere, selv om det ikke skal skape presedens. Store Færder ornitologiske stasjon er allerede bygget på øya og består av to bygninger samt oppbygde uteområder. Organisasjonen har også kommet med en nabomerknad til saken som handler om å unngå flere bygninger på øya.

Fordelene er i stor grad allerede beskrevet, og går først og fremst ut på at det vil lette arbeidet under skjøtselsdugnadene i området. Tiltaket er planlagt så skånsomt og nedskalert som mulig, og endrer ikke bruken av området. Ifølge tiltakshaver vil skjøtselen av øyas arealer kunne utføres oftere, og dermed kan det fungere som et netto gode for naturmangfoldet, friluftsmulighetene og kulturminnene at boden oppføres.

Kan-vurdering av dispensasjonen

I plan- og bygningsloven § 19-2 første ledd står det at kommunen **kan** gi dispensasjon. Det vil si at ingen har **krav** på å få dispensasjon.

Konklusjon dispensasjon

Dispensasjonsvilkårene anses å være oppfylt. Kommunen har vurdert at dispensasjon kan gis i dette tilfellet.

Videre behandling:

Søknaden oversendes til Færder nasjonalparkstyre for behandling etter verneforskriften for Færder nasjonalpark.»

Nasjonalparkforvaltningens vurdering er foreningen ikke begrunner sin søknad med tilrettelegging for allmenheten, men viser til at det vil lette foreningens arbeid, i tillegg til at det har en økonomisk fordel for foreningen:

«Redskapsboden og utedoen vil være låst når vi ikke er tilstede».

I tillegg argumenteres det med (utdrag)

- Vi sørger for at stiene og veien holdes i stand slik at kulturminnene blir tilgjengeliggjort for allmenheten. Vi har utarbeidet og satt opp skilting ved stiene og ruinene i samarbeid med Færder Nasjonalpark, slik at det er enkelt å finne fram og lese om kulturhistorien på øya.
- Det gror mye på øya, og blant annet bjørnebærkratt, slåpetorn og nyperose sørger for at stiene raskt blir uframkommelige.
- Vi sørger for at ruinene ikke blir rasert av infiltrerende og destabiliserende slåpe- og nyperoserøtter, dette gjør det også tryggere for besøkende.
- Foreningen har mange planer om videre arbeid, som vil gi fordeler for allmenheten. Samtlige planer blir lettere å gjennomføre med en redskapsbod på øya.

Flere gjennomførte dugnader og lavere kostnader

Vår største årlige kostnad er transport til dugnad og vi har et begrenset budsjett. Noen ganger kommer vi ikke i land på øya med redskap pga for mye sjø og svell.

Dette medfører likevel kostnader for foreningen og vi får da heller ikke gjennomført dugnader. Så det er en dobbelt ulempe.

Har vi en redskapsbod med utedo vil det åpne opp for at vi kan gjennomføre flere av de planlagte dugnadene uten værforbehold (fortsatt ikke alle) og vi kan også ha Vi vil da

alltid ha tillgang til redskapen uansett hvor vi kommer i land på øya, noe som fører til færre bomturer og bedre økonomi for oss.»

Forvaltningen har likevel, under tvil valgt å behandle søknaden etter § 3 pkt. 1.3.f.

Alternativet ville være å behandle søknaden etter § 4 – Generelle dispensasjonsbestemmelser.

Foreningen viser til deres ønskede planer om videre aktivitet på Store Færder. Det er forvalters vurdering at en eventuell tillatelse til å sette opp en redskapsbod/do vil skape en forventning om tillatelse til ytterligere tiltak på øya.

Søknaden vurderes etter verneforskriften for Færder nasjonalpark, hvor § 3 pkr. 1.3. f åpner for at det **kan** gis tillatelse til oppføring av nye bygninger, brygger og innretninger for allment friluftsliv i henhold til forvaltningsplanen.

Tiltaket må vurderes i lys av verneformålet i verneforskriftens § 1, hvor særlig hensynet til naturmiljø på land og i sjø og det opprinnelige skjærgårdslandskapet er viktige avveininger. Tiltaket må også sees i lys av delformålet i §1 om at allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, **med liten grad av teknisk tilrettelegging.**

I denne saken er det også viktig å vurdere mulig presedensvirkning av tiltaket, ved at det senere kan bli fremmet tilsvarende søknader om boder/toaletter for allment friluftsliv i nasjonalparken av andre aktører. Det må også vurderes virkning på naturverdiene av eventuell økt aktivitet, både i form av dugnad og av andre besøkende.

Foreningen argumenterer med at øya er vanskelig tilgjengelig ved dårlig vær, og at man ved å ha en redskapsbod for utstyr, vil kunne gå i land andre steder enn Hovik. Det argumenteres med at en redskapsbod/toalett vil lette foreningens arbeid. De skriver også at redskapsboden/ toalett vil være låst når det ikke foregår dugnad. Det kan da vanskelig argumenteres med at det er tilrettelegging for allmenheten. Avlåst bod kan tolkes som privatisering.

Forvaltningen kan evt. Sette krav til at toalett skal være tilgjengelig for allmenheten.

Verneforskriften skal ivareta verneformålet og ikke forringe naturverdiene, men søke å legge til rette for bedre og mer variert naturmangfold og bedre levevilkår for arter, naturtyper, insekter, fugler.

Store Færder ornitologiske stasjon har avgitt nabovarsel, og viser til bekymring for økt aktivitet og økt ferdsel. De skriver blant annet at *«Erfaringene med 60 år med ringmerking på en øy uten store skjøtselsinngrep er at fugl i trekktiden er avhengig av tette busk- og krattområder til skjul, hvile og næringssøk. Det er i de tette krattområdene vi fanger mest fugl for ringmerking. På Store Færder, som referanseområde og som en øy svært viktig for spurvefugl under trekk, bør omfanget av skjøtsel begrenses til kun det mest nødvendige»*. De er videre bekymret for at en evt. Tillatelse til redskapsbu/toalett vil føre til ytterligere bruk og behov for mer tilrettelegging. De viser også til hekkeplass for vandrefalk og at falkeparet er svært sårbare for forstyrrelser i hekketiden. Økt aktivitet med skjøtsel og av besøkende, vil kunne forstyrre for vandrefalkens hekkesuksess. De viser også til at det kan se ut til at Tårnfalk er i ferd med å reetablere seg som hekkefugl i området.

Foreningen ønsker å bygge en redskapsbod/toalett for å kunne gjennomføre flere dugnader. På andre områder i nasjonalparken (Moutmarka) har aktørene forbud mot bruk av motorisert utstyr i hekkeperioden. Hekkeperioden er sårbar for hekkende og migrerende fugl.

Forvaltningens vurdering er at tillrettelegging vil føre til økt aktivitet i et område hvor naturverdiene er sårbare og kan skades. Foreningen viser til forståelse for verneverdiene, men vi kan ikke forvente den samme forståelse fra generell økt bruk. Foreningen viser også selv til økt bruk, ved at ilandstigning kan foregå på flere områder. Forvaltningen har ikke gitt tillatelse til opparbeiding av nye stier utover de stiene som skal vedlikeholdes, og som er knyttet til ruinene og kulturminner i syd.

Det vises til i søknaden at naturbase ikke inneholder opplysninger om sårbare eller sjeldne arter på stedet hvor redskapsbod/toalett ønskes satt opp. Forvaltningen skal vurderes samlet belastning av alle tiltak og aktiviteter, og se på verneverdiene som helhet.

Forvaltningen er også kjent med at det finnes en rekke CWR arter (kulturplantenes ville slektninger) på øya, som nok ikke er registrert i artsdatbanken. Plantene kan bli viktige for fremtidens matproduksjon.

Færder nasjonalpark er under stort press fra mange hold. Selv om telt- og bruksmønsteret har endret seg de senere årene, har også tilgjengelighet økt ved større og bedre båter, nye brukergrupper som padlere og andre. Reiseliv har også ønsket en satsning på «Hele Norge, hele året». Dette betyr en økt påvirkning på fugle- og dyreliv også i perioder hvor disse har behov for hvile og restitusjon. Nye brukergrupper kommer også tett på blant annet fugl, som gjør at disse tvinges utover i skjærgården for å finne skjermede områder. Forskning viser at sjøfugl ikke bare er sårbare i hekkeperioden, men også i perioden hvor det er behov for restitusjon og hvile og matsøk.

Naturverdiene er under press ved ønske om mange små og store tiltak, økende trafikk, særlig i fine perioder forflyttes besøkende til også de ytterste øyene og skjærene. I tillegg er også naturverdiene sårbare for klimaendringer.

Det er få steder i Færder nasjonalpark hvor det ikke beites eller drives omfattende skjøtsel, og etter noen års drift innser forvaltningen at viktigheten av å beholde noen nærmest intakte områder ikke er kommunisert godt nok i dagens forvaltningsplan.

Forvaltningsplanen for Færder nasjonalpark anbefaler beiting på Store Færder og skjøtsel av utvalgte områder.

Gjennom vurdering tiltak i nasjonalparken – forvaltningsplanen kapittel 5,3, kulepunkt 11: *Overvåking av sårbare naturtyper og arter følges opp gjennom oppsyn og overvåking. Etter noen års erfaring med drift av nasjonalparken, bør det vurderes om dagens sikring av sårbare elementer og kanalisering er tilstrekkelig for å ivareta områdetets miljøkvalitet.*

En slik foreløpig vurdering er gjort mht beiting og skjøtsel på Store Færder, og fagmiljøet har blitt enige om at beiting utgår og minimalt med skjøtsel skal utføres. Store Færder ornitologiske stasjon har også begrenset tillatelse til å holde definerte ringmerkingsgater åpne. Derfor gjennomføres det årlig befarings med Store Færders Venner for å bli enige om og godkjenne begrenset skjøtsel rundt kulturminnene.

Forvaltningens vurdering er at det må tydeliggjøres av hvor naturen skal hvile og at det er ønskelig med områder med tilnærmet ingen skjøtsel og ferdsel.

Store Færders beliggenhet langt ute i havgapet og vanskelig tilgjengelig, gjør den godt egnet som en referanseøy for naturen i (delvis) fri utvikling, og som en øy med minimal forstyrrelse for fugleliv.

Ved vurdering av tiltak, vurderes ikke bare truede og sårbare arter på bestemt sted, naturen har en verdi i seg selv og et helhetlig bilde må vurderes.

En ny bygning på et område uten bebyggelse vil føre til en endring i landskapsbildet og en endring i bruk, selv om foreningen har forsøkt å hensynta plasseringen til landskapet. Tilrettelegging fører erfaringsvis til økt besøk, noe også dugnadsgruppen beskriver og ønsker i sine planer. Økt bruk kan igjen føre til en forventning om økt tilrettelegging. Foreningens planer om omfattende, og sees på www.storefæder.no/planer.

Øya Store Færder har store natur- og opplevelseskvaliteter, og viktige kulturminner fra loshistorien i distriktet. Det vurderes at opplevelsenverdien av å komme til en lite tilrettelagt øy med informasjon om kulturhistorien er svært stor.

Konklusjon

Dispensasjonssøknaden om bygging av redskapsbod/toalett avslås. Forvaltningen vurderer at en slik tilrettelegging vil føre til økt aktivitet, noe også foreningen beskriver og ønsker. Dette kan virke forstyrrende på naturverdiene. Det er sårbare fuglearter i området. Det er også forvaltningens vurdering at tiltaket kan virke privatiserende og skape presedens for andre organisasjoner og aktører.

I henhold til naturmangfoldlovens § 7 skal de miljøretslige prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Naturmangfoldloven §§ 8-12

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget – Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt, selv om påvirkningen på verneverdiene er noe usikker. Søknaden er godt beskrevet. Tiltaket kan vurderes å ha påvirkning på verneverdiene i form av økt aktivitet.

§ 9 Førre-var-prinsippet – Det vurderes at førre-var-prinsippet bør tillegges vekt. Øya er tilnærmet ubebygget, det er noen få bygninger fra lang tid tilbake, men med begrenset aktivitet. Det er også en av få øyer med svært få skjøtselstiltak, som også er uten beitedyr.

§ 10 Økosystemtilnærming og samlet belastning – Alle menneskelige tiltak kan ha en påvirkning på økosystemene. Forvaltningen skal vurdere samlet belastning både for omsøkt tiltak og for alle andre tiltak. Samlet belastning på nasjonalparken bør vurderes.

§ 11 Kostnader ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver – og

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder – vurderes lite aktuelt da tiltaket ikke innvilges.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Vedlagt: Søknad m/tegninger mm fra Færder kommune inkl nabovarsel

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Postboks 2076
3103 TØNSBERG

Gbnr 0/0 - Færder nasjonalpark - Store Færder - Oversendelse for behandling etter verneforskriften - Færder nasjonalpark

Tiltak: Redskapsbod og utedo
Byggested: Gbnr: 0/0 Færder nasjonalpark - Store Færder
Tiltakshaver: Kystverket
Ansvarlig søker:

Færder kommune har mottatt søknad om å oppføre en redskapsbod og utedo på gbnr. 0/0, Store Færder.

Om oversendelsen:

Søknaden oversendes for behandling etter verneforskriften for Færder nasjonalpark.

Tidligere saksgang:

Søknaden er mottatt 20.01.2023 og supplert 30.01.2023.

Planstatus:

Eiendommen er uregulert og avsatt til LNF-formål. Eiendommen omfattes av kommuneplanens arealdel med bestemmelser og retningslinjer, vedtatt 31.01.2018.

Tiltaket ligger utenfor 100-metersbeltet.

Store Færder ligger i Færder nasjonalpark.

Om tiltaket:

Det søkes om en redskapsbod med utedo på ca. 6 kvadratmeter.

Boden er planlagt som en lett og uisolert konstruksjon i tre som plasseres på steiner eller lecablokker for enkel fjerning senere. Den skal ikke legge igjen spor etter seg i naturen. Takplatene kommer til å være eloksert aluminium.

Plasseringen er valgt for å minimere synligheten og forstyrrelsene den kan skape. Bodens funksjon er å lette arbeidet til de frivillige og forbedre sikkerheten ved dugnadsarbeid, ettersom utstyr hittil har blitt ført i land under varierende sjø- og værforhold og på vanskelig terreng.

Arealer:

Bruksareal (BRA)

Nytt: 5,4 m²

Bebyggd areal (BYA)

Nytt: 7 m²

Høyder (pulttak):

Høyeste gesims: 3,485 meter

Laveste gesims: 2,43 meter

Kotehøyde overkant gulv: 18,5 m.o.h

Utnyttelsesgrad:

Utnyttelsesgrad for eiendommen: ikke relevant

Avstander:

Ikke relevant

Nabomerknader:

Det foreligger en nabomerknad fra Store Færder ornitologiske stasjon til tiltaket. Organisasjonen er skeptisk til flere bygninger på øya og plasseringen i forhold til vandrefalkens hekkeplass.

Vurderinger

Forholdet til naturmangfoldloven (nml):

Naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved behandling av byggesaker. Det er ikke registrert utvalgte eller andre viktige naturtyper, rødlistearter eller kulturminner i det aktuelle området jf. Naturbasen og artsdatabankens artskart. Dermed er det heller ikke påvist negative konsekvenser for naturmangfoldet. Kravet i § 8 er dermed oppfylt og det anses ikke som nødvendig med en vurdering knyttet til §§ 9-12. Hensynet til naturmangfoldloven anses som ivaretatt.

Tiltakshaver skriver i søknaden at de skal ta hensyn til vandrefalkens hekkeområde, som ligger et lite stykke unna. Tiltakshaver har naturfaglig kompetanse og søknaden viser til at det skal gjøres mye for å minimere tiltakets effekt på omgivelsene.

Vurdering av estetikk og arkitektur:

Bygningsmassen er liten og enkel, og tiltaket skal skjules ved å legge det tett opp mot berget. Trekledningen skal gråne naturlig. Bygningens estetikk og arkitektur er først og fremst prosjektert for å skjule seg godt i terrenget og ikke forstyrre omgivelsene.

Kommunen mener tiltaket har tilstrekkelig god arkitektonisk utforming, og gode visuelle kvaliteter i seg selv og i forhold til sin funksjon, naturlige omgivelser og plassering.

Dispensasjoner:

Plan- og bygningsloven skal sikre at man gjennom åpne og demokratiske prosesser har en **planstyrt** arealforvaltning. Nye tiltak skal ikke være i strid med ønsket arealutvikling, vedtatt gjennom planer. I loven er det likevel en dispensasjonsbestemmelse som åpner for å fravike vedtatte planer. Dispensasjon innebærer at bestemmelser fastsatt i lov eller arealplaner fravikes etter en **konkret** vurdering i enkeltsaker. Dispensasjonsbestemmelsen er en sikkerhetsventil, ettersom det vil oppstå situasjoner hvor det er ønskelig å kunne fravike planen uten å måtte endre selve planen, for eksempel ved utilsiktede virkninger av planen.

Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, hensynene i lovens formålsbestemmelse, eller nasjonale eller regionale interesser, blir vesentlig tilsidesatt, jf. pbl. § 19-2. I tillegg må fordelene være klart større enn ulempene. Begge vilkårene **må** være oppfylt for at dispensasjon skal kunne gis. Vurderingen av om begge dispensasjonsvilkårene er oppfylt er ikke fritt skjønn, men **rettsanvendelse**.

Tiltaket er avhengig av følgende dispensasjoner:

- Dispensasjon fra arealformål LNF. Iht. kommuneplanens bestemmelse pkt. 28 bokstav a er det bare tillatt med tiltak i samsvar med arealformålet landbruk-, natur- og friluftsliv.

Dispensasjonssøknaden begrunnes med følgende (utdrag):

- *Vi sørger for at stiene og veien holdes i stand slik at kulturminnene blir tilgjengeliggjort for allmennheten. Vi har utarbeidet og satt opp skilting ved stiene og ruinene i samarbeid med Færder Nasjonalpark, slik at det er enkelt å finne fram og lese om kulturhistorien på øya.*
- *Det gror mye på øya, og blant annet bjørnebærkratt, slåpetorn og nyperose sørger for at stiene raskt blir uframkommelige.*
- *Vi sørger for at ruinene ikke blir rasert av infiltrerende og destabiliserende slåpe- og nyperoserøtter, dette gjør det også tryggere for besøkende.*
- *Foreningen har mange planer om videre arbeid, som vil gi fordeler for allmennheten. Samtlige planer blir lettere å gjennomføre med en redskapsbod på øya.*

Før det vurderes om vilkårene for dispensasjon er oppfylt, vil det redegjøres for hensynet bak bestemmelsene det søkes om dispensasjon fra.

Hensynene bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF-område – rettsanvendelse.

I LNF-områdene er det bare tillatt med tiltak i samsvar med arealformålet landbruk-, natur- og friluftsliv, jf. § 11-11 nr. 1. Det er i utgangspunktet et forbud mot oppføring av nye bygninger med mindre de er i samsvar med arealformålet landbruk.

I forskriften for Færder nasjonalpark står det at: «formålet med opprettelsen av Færder nasjonalpark er å bevare et større naturområde med representative økosystemer ved kysten i ytre Oslofjord med særlig vekt på landskap, naturtyper, arter og geologiske forekomster på land og i sjø og som er uten tyngre naturinngrep.»

Nasjonalparken skal ta vare på natur i form av representative økosystemer. Det fungerer også Store Færder er et viktig tilholdssted for fugler og karplanter. Øya brukes i forbindelse med merking og registrering av migrerende fugler som benytter den som landingsplass under trekket, og til friluftsliv.

Bestemmelsen har som hensikt å beskytte natur- og friluftsområder mot nedbygging, overdreven forstyrrelse og forurensning. Den peker videre til pbl §11-11 og bestemmelsene der som overordnede føringer.

Vesentlig tilsidesettelse av hensynene bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF – rettsanvendelse

Hvis tiltakene vesentlig tilsidesetter hensynene bak bestemmelsen, **kan ikke** kommunen innvilge dispensasjon.

Det innsendte materialet vitner om en tilnærming som forstår hensynene bak bestemmelsen i kommuneplanens arealdel, og bak relevante bestemmelser i pbl og naturmangfoldloven generelt. Boden er planlagt så skånsomt som mulig, og søknaden er i tråd med dispensasjonskriteriene. Det skal legges særlig vekt på dispensasjonens konsekvenser for helse, miljø, jordvern, sikkerhet og tilgjengelighet. I dette tilfellet utgår jordvernhensynet, men hensikten med boden er å gjøre skjøtselsarbeidet på øya lettere og tryggere ved å forenkle tilgangen. Skjøtselsarbeidet er nødvendig for å ivareta det særegne miljøet på øya. En del av begrunnelsen i søknaden er behovet for å holde tilveksten av fremmedarten rynkerose (*Rosa rugosa*) nede, sikre stier og vedlikeholde kulturminner.

Når den brede bruken av landområdene til naturalhusholdning minker eller opphører kan tilveksten av pionerplanter og generalister utkonkurrere mer spesialiserte arter. Det får ringvirkninger videre i næringskjeden og er en av årsakene til at mange spesialiserte arter er truet av *mindre* menneskepåvirkning. I dette tilfellet skal tiltaket lette arbeidet med slik skjøtsel, samt ivareta kulturminnene på øya, som er utsatt for samme type gjengroing og erodering.

Delkonklusjon:

Virksomhetsleder for byggesak og geodata er av den oppfatning at hensynet bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF ikke vesentlig tilsidesettes. Det første vilkåret i plan- og bygningsloven § 19-2 andre ledd anses å være oppfylt.

Lovens formålsbestemmelse – rettsanvendelse

Det følger av plan- og bygningsloven § 19-2 annet ledd første punktum at heller ikke hensynene bak formålsbestemmelsen i § 1-1 kan bli vesentlig tilsidesatt. Bestemmelsen lovfester formålet til å fremme «bærekraftig utvikling for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner», og hvor planlegging og vedtak skal «sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter».

Delkonklusjon:

Virksomhetsleder for byggesak og geodata mener hensynene i formålsparagrafen ikke blir vesentlig tilsidesatt gjennom den omsøkte dispensasjonen.

Nasjonale eller regionale interesser berørt av tiltaket – rettsanvendelse

Dispensasjon kan ikke gis dersom omsøkt tiltak medfører at nasjonale eller regionale interesser blir vesentlig tilsidesatt, jf. pbl. § 19-2 annet ledd.

Nasjonale interesser innebærer mål og rammer i lov eller forskrift, internasjonale forpliktelser for Norge, stortingsmeldinger, statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser og rundskriv. Med regionale interesser siktes det til interesser som har kommet til uttrykk i regionale planbestemmelser eller regionale planer, jf. pbl. §§ 8-1 og 8-5.

Området inngår i Færder nasjonalpark. En nasjonalpark er et stort naturområde med særegne og/eller representative økosystem og landskap. Det kan også være landskap uten tyngre naturinngrep. Det er ofte viktige områder for ivaretagelsen av truede arter. Tiltaket skal plasseres i sone A av nasjonalparken. I sone A er formålet å ta vare på naturtyper som hagemark, hule eiker, naturbeitemarker, slåtteeenger, tørrenger og strandenger. Tiltaket berører i så måte nasjonale interesser.

De regionale og nasjonale interessene i denne saken er i all hovedsak sammenfallende med hensynene bak kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF. Det vises derfor til vurderingene over.

Vesentlig tilsidesettelse av nasjonale eller regionale interesser – rettsanvendelse

Det vises til redegjørelsen og dispensasjonsvurderingene over.

Delkonklusjon:

Virksomhetsleder for byggesak og geodata er av den oppfatning at nasjonale og regionale interesser ikke vesentlig tilsidesettes.

Fordelene er klart større enn ulempene – rettsanvendelse

For at dispensasjon skal kunne innvilges **må** tiltakene ha **klare og relevante fordeler**. Det er kun allmenne fordeler eller samfunnsfordeler som kan tillegges vekt. Det er ikke tilstrekkelig at tiltaket innebærer fordeler for tiltakshaver/eier selv, eller at tiltaket ikke innebærer noen ulemper.

Det skal foretas en helhetlig vurdering hvor alle relevante fordeler og ulemper skal vurderes. I denne vurderingen er det ressurs- og arealdisponeringshensyn som er det styrende for hva som er relevante fordeler og ulemper. Dette innebærer at de hensynene som gjør seg gjeldende i plangrunnlaget for det konkrete arealet, er de hensyn som er avgjørende for hva som er fordeler og ulemper. Det må altså tas en konkret vurdering av hva som er planens intensjon. Tiltak i samsvar med planens intensjon vil i utgangspunktet være fordeler, og tiltak i strid med planens intensjon vil være ulemper. I juridisk teori og kommunes praksis er det likevel lagt til grunn at ekstraordinære forhold kan trekkes inn i dispensasjonsvurderingen.

Den konkrete vurderingen av fordeler og ulemper – rettsanvendelse

Ulempen ved å godkjenne tiltaket er av en prinsipiell art, ettersom det åpner for bygging der det helst ikke skal være menneskelige inngrep. Det er viktig at det finnes områder som er frie for inngrep og konstruksjoner, av hensyn til naturen, men også av estetiske og kulturelle årsaker. En tillatelse blir ofte til flere, selv om det ikke skal skape presedens. Store Færder ornitologiske stasjon er allerede bygget på øya og består av to bygninger samt oppbygde uteområder. Organisasjonen har også kommet med en nabomerknad til saken som handler om å unngå flere bygninger på øya.

Fordelene er i stor grad allerede beskrevet, og går først og fremst ut på at det vil lette arbeidet under skjøtselsdugnadene i området. Tiltaket er planlagt så skånsomt og nedskalert som mulig, og endrer ikke bruken av området. Ifølge tiltakshaver vil skjøtselen av øyas arealer kunne utføres oftere, og dermed kan det fungere som et netto gode for naturmangfoldet, friluftsmulighetene og kulturminnene at boden oppføres.

Delkonklusjon:

Virksomhetsleder for byggesak og geodata er av den oppfatning av at fordelene ved å innvilge dispensasjon fra kommuneplanens utfyllende bestemmelse pkt. 28 bokstav a – forbud mot tiltak i LNF er klart større enn ulempene. Det andre vilkåret i plan- og bygningsloven § 19-2 andre ledd anses å være oppfylt.

Kan-vurdering av dispensasjonen

I plan- og bygningsloven § 19-2 første ledd står det at kommunen **kan** gi dispensasjon. Det vil si at ingen har **krav** på å få dispensasjon. Det forutsettes imidlertid at kommunen må ha en saklig grunn til å ikke gi dispensasjon og som ikke kan avbøtes gjennom dispensasjonsvilkår. Først når begge dispensasjonsvilkårene i § 19-2 andre ledd er oppfylt, kan kommunen vurdere første ledd. Her ligger også **forvaltningskjønnet**.

I denne saken har kommunen vurdert at begge dispensasjonsvilkårene er oppfylt. På bakgrunn av at tiltaket kan være positivt for naturmangfoldet på øya, og ivaretagelsen av kulturminner og stier, er kommunen av den oppfatning at dispensasjon kan gis.

Konklusjon dispensasjon

Dispensasjonsvilkårene anses å være oppfylt. Kommunen har vurdert at dispensasjon kan gis i dette tilfellet.

Videre behandling:

Søknaden oversendes for behandling etter verneforskriften for Færder nasjonalpark.

Med hilsen

Carina M. Iversen-Nordby
saksbehandler

Christian Lycke
saksbehandler

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Vedlegg:

Færder nasjonalpark - Store Færder - Oppføring av redskapsbod - Sending av situasjonsplan
Store Færder fyr - Oppføring av redskapsbod - Søknad om tillatelse til tiltak
E-post
SFV Redskapsbod kart
Nabovarsel Familien Kamfjord - svar
Nabovarsel Familien Kamfjord
Nabovarsel Store Færder Ornitologiske Stasjon
SFV Artsdatabanken artskart
SFV Miljødirektoratet, artsoversikt
SFV Redskapsbod - tegninger
SFV Redskapsbod bilde med illustrert redskapsbod og kart
Færder nasjonalpark - Store Færder - Merknad til nabovarsel angående planer om redskapsbu og
toalett
Epost

Søknad om dispensasjon fra LNF - arealbestemmelser til å sette opp redskapsbod med utedo på Store Færder

Prosjektbeskrivelse

Kystverket er grunneier på Store Færder og har ansvar for å vedlikeholde øyas kulturminner og drive skjøtsel på øya. Dette gjøres i henhold til fredningsbestemmelsene av 1997.

Kystverket skriver i sin besøksstrategi for Store Færder at det er viktig at vei, stier og ruiner vedlikeholdes slik at ingen skader seg.

Kystverket samarbeider om dette med Store Færders Venner som utfører arbeidet på dugnadsbasis til allmennhetens nytte. Arbeidet gjennomføres med støtte og godkjenning fra Færder Nasjonalpark og V/T Fylkeskommune Kulturarv.

For å ivareta skjøtsel og vedlikeholdsarbeid har vi behov for en redskapsbod slik at verktøy kan være lagret på øya og ikke må fraktes til og fra land hele tiden.

HMS

Grunnet mye sjø og svell er det ofte vanskelig og farlig å komme i land på Store Færder da det ikke er en brygge, havn eller opparbeidede landingsforhold - båten må legges til mot blankskurt svaberg og glatt marebek. Spesielt risikofyllt er det å laste og losse redskap under sjøgang.

Vi er avhengig av å gå i land i Hovik, ellers blir det for langt å bære utstyret. Flere ganger har det vært nære på at det har oppstått ulykker. Noen av de som er med på dugnad er over 70 år.

Med en redskapsbod hvor vi kan oppbevare redskap og nødvendig utstyr, er det enklere å komme i land i Hovik, og vi får mulighet til å bli satt i land både i Markul i vest, Løken i nord eller Halvsteinhavn i øst avhengig av vær og vind. Selv om det er mye lenger å gå enn når vi blir satt i land i Hovik, vil ikke dette by på noe problem da vi ikke har en masse utstyr å bære med oss. Videre vil vi ha utstyr tilgjengelig når vi trenger det.

Flere gjennomførte dugnader og lavere kostnader

Vår største årlige kostnad er transport til dugnad og vi har et begrenset budsjett. Noen ganger kommer vi ikke i land på øya med redskap pga for mye sjø og svell.

Dette medfører likevel kostnader for foreningen og vi får da heller ikke gjennomført dugnader. Så det er en dobbelt ulempe.

Har vi en redskapsbod med utedo vil det åpne opp for at vi kan gjennomføre flere av de planlagte dugnadene uten værforbehold (fortsatt ikke alle) og vi kan også ha

Vi vil da alltid ha tilgang til redskapen uansett hvor vi kommer i land på øya, noe som fører til færre bomturer og bedre økonomi for oss.

Bygg

Ønsket bygg er en redskapsbod med utedo på ca. 6 kvadratmeter (se vedlagte arkitekttegninger og foto).

Redskapsboden er en lett uisolert konstruksjon som plasseres på steiner eller lecablokker slik at den kan demonteres/fjernes uten at det settes spor i naturen.

Redskapsboden vil i samråd med Fylkeskommunen Kulturarv, bli oppført i materiale som gråner naturlig, er vedlikeholdsfritt og sterkt. På taket vil det bli benyttet plater av eloksert aluminium.

Redskapsboden inneholder et rom med en gammeldags utedo som blir tømt på vanlig måte. Dette vil ikke medføre noen forurensning.

Redskapsbod og utedo vil være låst når det ikke foregår dugnad.

Se vedlagte arkitekt tegninger.

Bygging og transport

Redskapsboden bygges på land, fortrinnsvis i regi av Færder Videregående Skole, og fraktes ut med helikopter og plasseres på steiner eller lecablokker. Redskapsboden kan fjernes på samme måten uten å sette spor i terrenget.

Plassering

Egnet plassering for redskapsboden er inntil fjellet, ca. 50m nord for der Riksvei 1 går over glova, ca 150 meter fra sjøen. Den vil ikke bli synlig hverken fra sjøen eller fra stien.

Se vedlagte kart.

Fordeler og ulemper for allmennheten

Fordel for allmennheten.

Vi sørger for at stiene og veien holdes i stand slik at kulturminnene blir tilgjengeliggjort for allmennheten. Vi har utarbeidet og satt opp skilting ved stiene og ruinene i samarbeid med Færder Nasjonalpark, slik at det er enkelt å finne fram og lese om kulturhistorien på øya.

Det gror mye på øya, og blant annet bjørnebærkratt, slåpetorn og nyperose sørger for at stiene raskt blir uframkommelige.

Vi sørger for at ruinene ikke blir rasert av infiltrerende og destabiliserende slåpe og nyperose - røtter, dette gjør det også tryggere for besøkende.

Foreningen har mange planer om videre arbeid, som vil gi fordeler for allmennheten. Samtlige planer blir lettere å gjennomføre med en redskapsbod på øya, se liste over planer på linken under:

<http://storefærdersvenner.no/planer/>

Ulemper for allmennheten

Redskapsboden plasseres slik at den ikke er synlig. Den vil derfor ikke være til hinder eller sjenanse for allmennheten. Redskapsboden kan fjernes uten å sette spor og vi ser derfor ingen ulemper med prosjektet.

Oversikt over truede og rødlistede arter

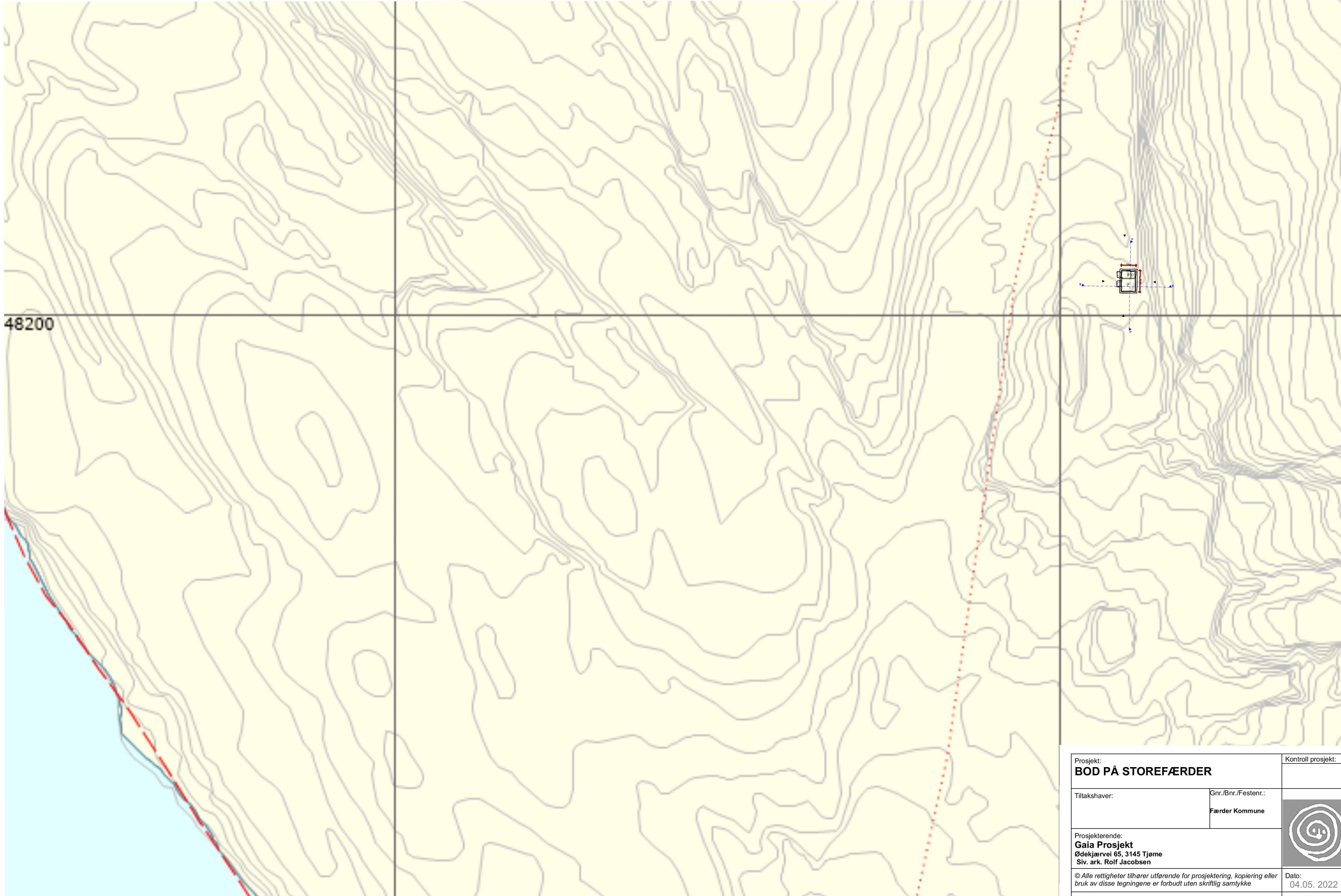
I følge databasen til Miljødirektoratet naturbase.no og artsdatabanken.no finnes det ingen truede eller rødliste registreringer i det aktuelle området.

Det hekker vandrefalk på øya. Det er i hensyntatt ved en avtale som ble gjort mellom Store Færders Venner og den første Nasjonalparkforvalteren, Bjørn Strandli og Pål Otto Hansen. Vi har ikke tillatelse til å opparbeide stier fra Hovik og østover mot Askeglova og innsjøen. Slik sett kommer ikke våre aktiviteter i konflikt med hekkingen til vandrefalken. Uansett vil ikke en redskapsbod endre de aktivitetene vi allerede har tillatelse til å utøve.

Se vedlegg.

Vedlegg

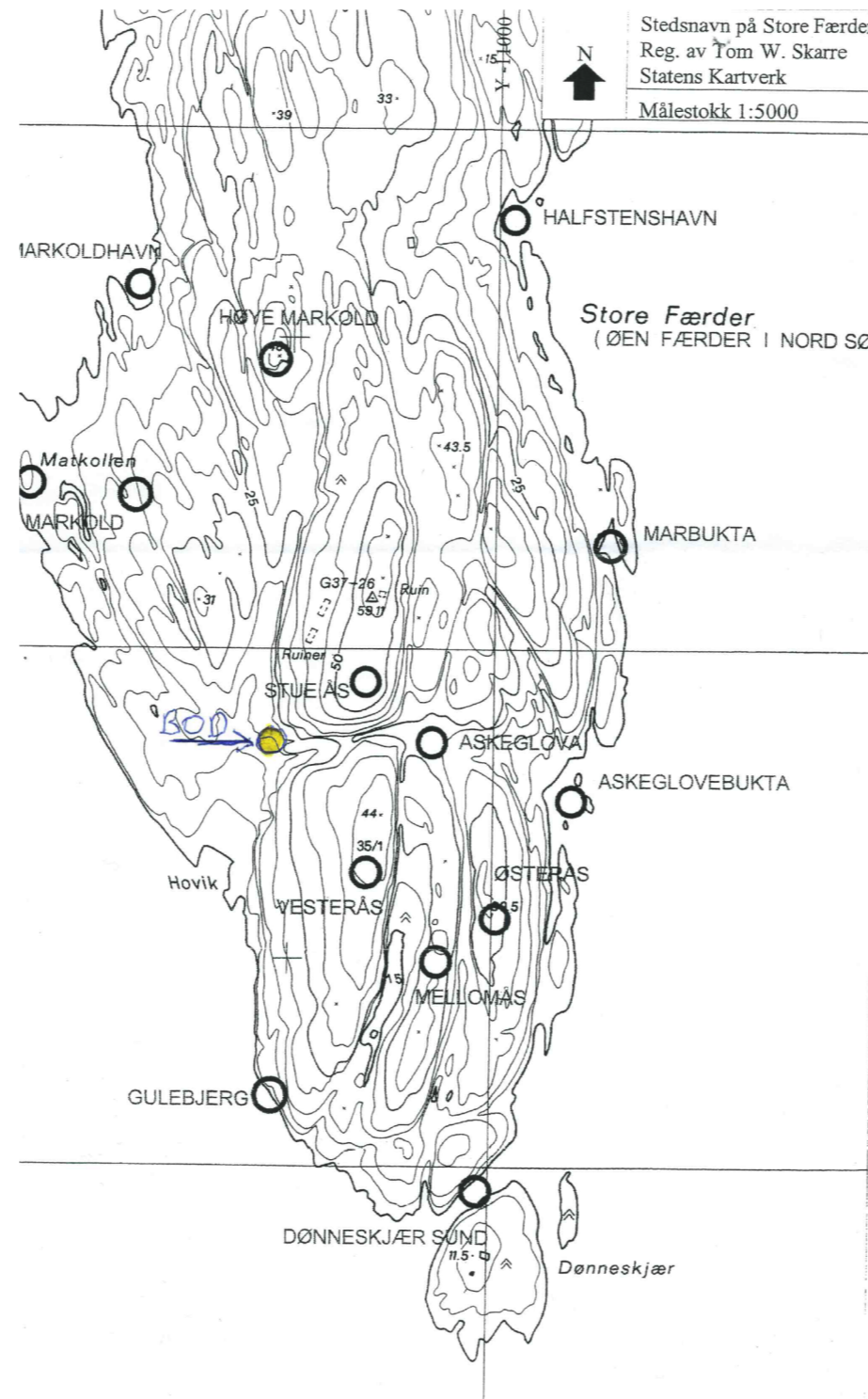
- Nabovarsel Familien Kamfjord.pdf
- Nabovarsel Familien Kamfjord - svar.pdf
- Nabovarsel Store Færder Ornitologiske Stasjon.pdf - svar ikke mottatt
- SFV Artsdatabanken artskart.pdf
- SFV Satelittkart.png
- SFV SITPLAN 1-1000.pdf
- SFV Redskapsbod kart.pdf
- SFV Redskapsbod bilde med illustrert redskapsbod og kart.pdf
- SFV Redskapsbod - tegninger.pdf
- SFV Miljødirektoratet, artsoversikt.pdf
- Om Store Færders Venner - <http://storefærdersvenner.no/om>
- Målene til Store FærderVenner - <http://storefærdersvenner.no/planer/>
- Milepæler for Store Færders Venner - <http://storefærdersvenner.no/milepaeler/>



48200

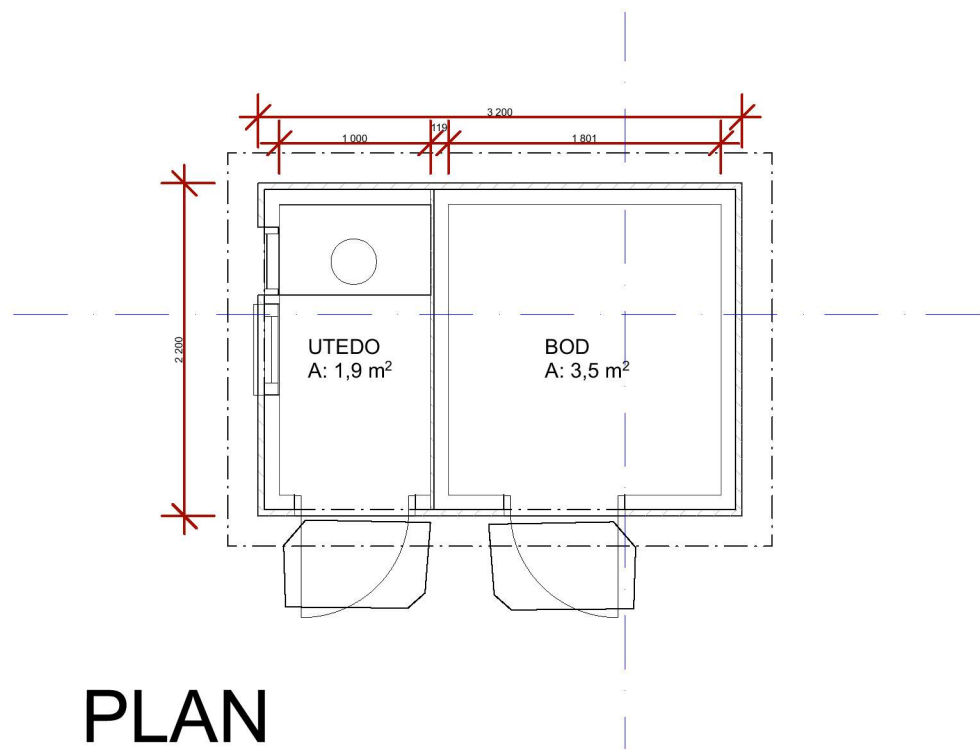
Prosjekt: BOD PÅ STOREFÆRDER		Kontroll prosjekt:	
Tiltakshaver:	Gnr./Bnr./Festnr.:		
	Færder Kommune		
Prosjekterende: Gaia Prosjekt Ødekjørvei 65, 3145 Tjøme Siv. ark. Rolf Jacobsen		Dato: 04.05. 2022	
© Alle rettigheter tilhører utførende for prosjektering, kopiering eller bruk av disse tegningene er forbudt uten skriftlig samtykke		Målestokk: 1:500	
Tegning: Situasjonsplan		Tegningsnr.:	Rev.:
		A10-1	.

BOD PÅ STOREFÆRDER

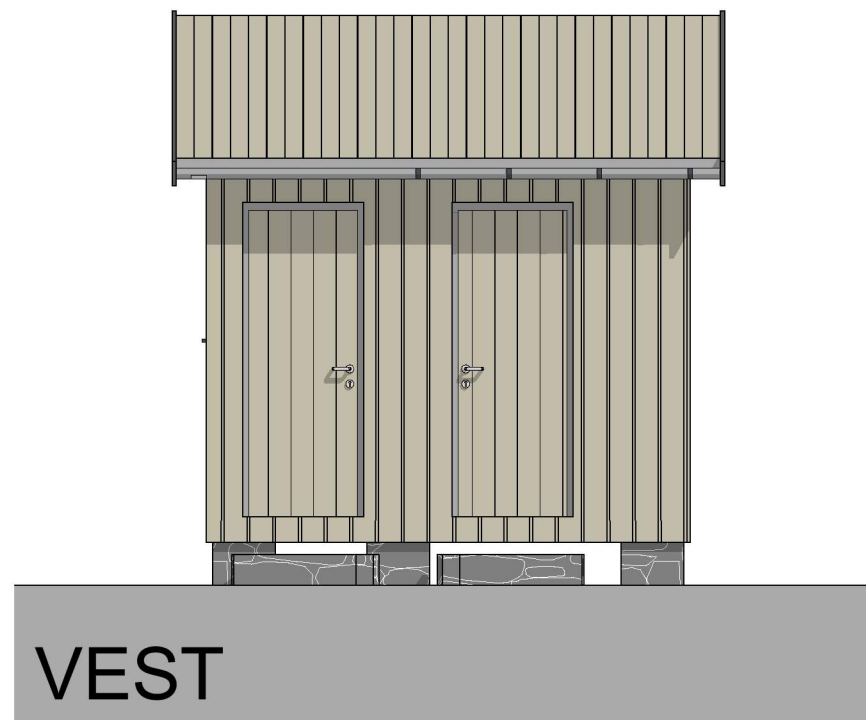


Prosjekt: BOD PÅ STOREFÆRDER		Kontroll prosjekt:
Tiltakshaver:	Gnr./Bnr./Festnr.:	
	Færder Kommune	
Prosjekterende: Gaia Prosjekt Ødekjørvei 65, 3145 Tjøme Siv. ark. Rolf Jacobsen		Dato: 04.05.2022
Tegning: BOD PÅ STOREFÆRDER		Målestokk: 1:3,019, 1:3,568 1:3,644 1:3,650
© Alle rettigheter tilhører utførende for prosjektering, kopiering eller bruk av disse tegningene er forbudt uten skriftlig samtykke		Rev.:

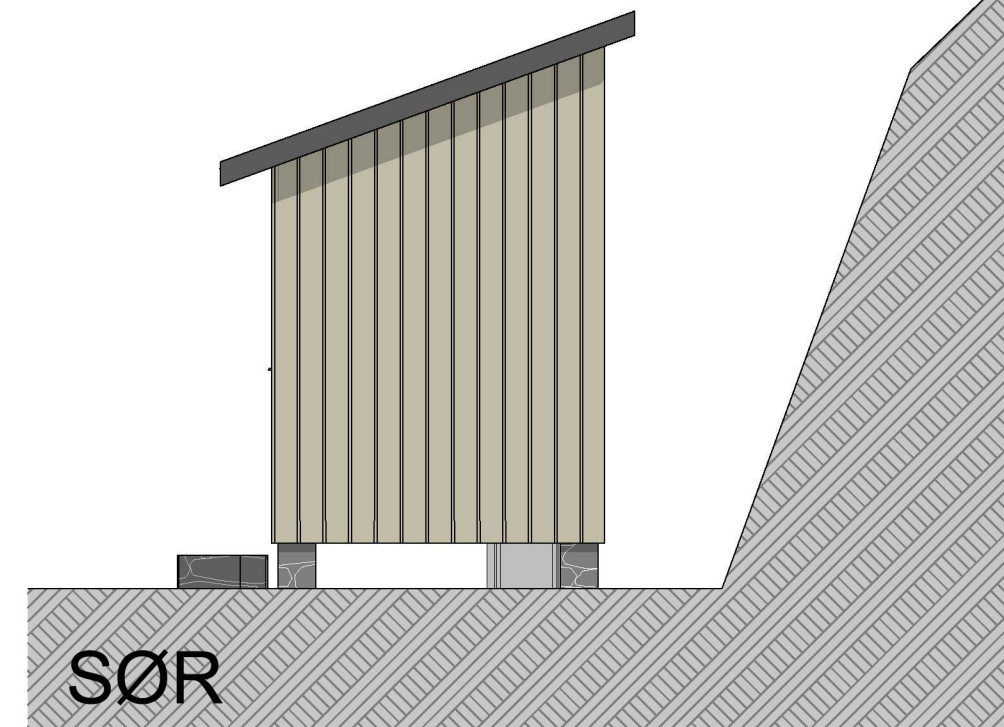
BOD PÅ STOREFÆRDER



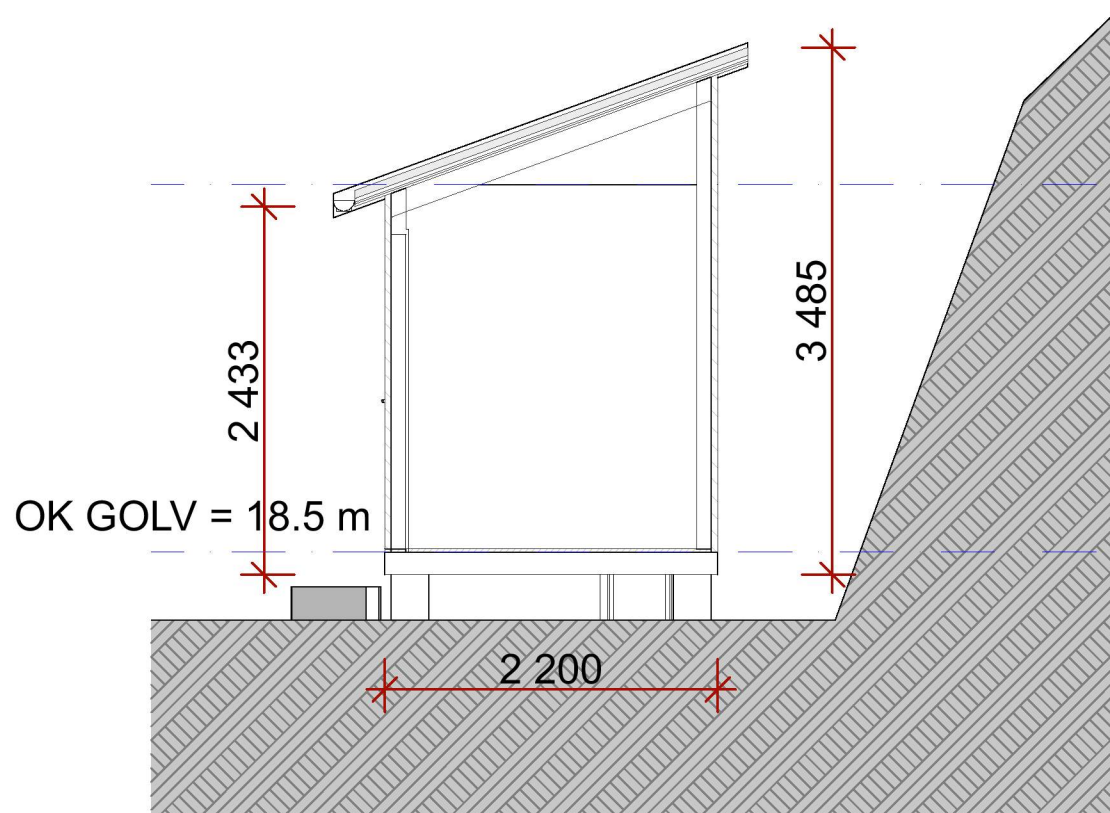
PLAN



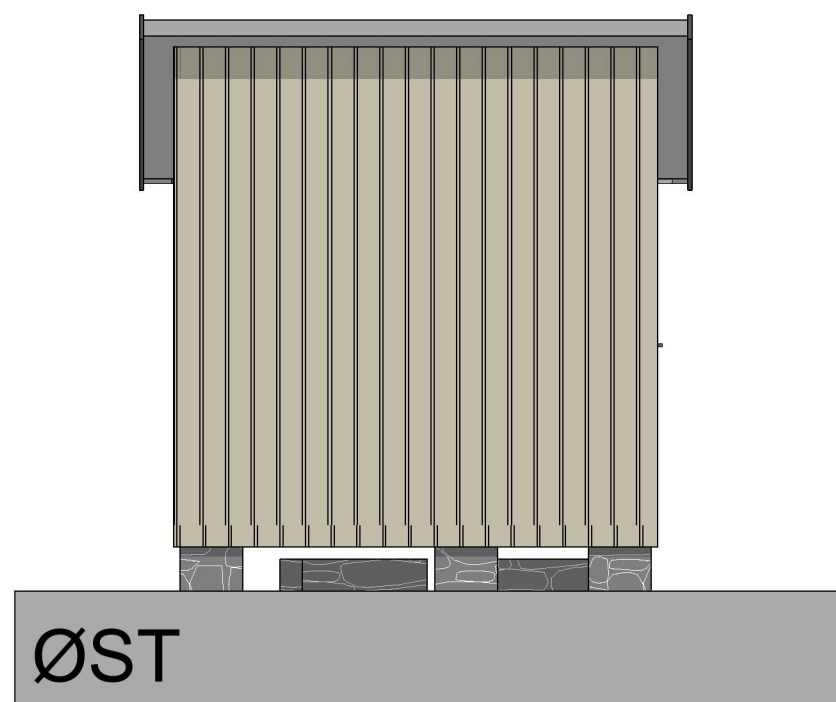
VEST



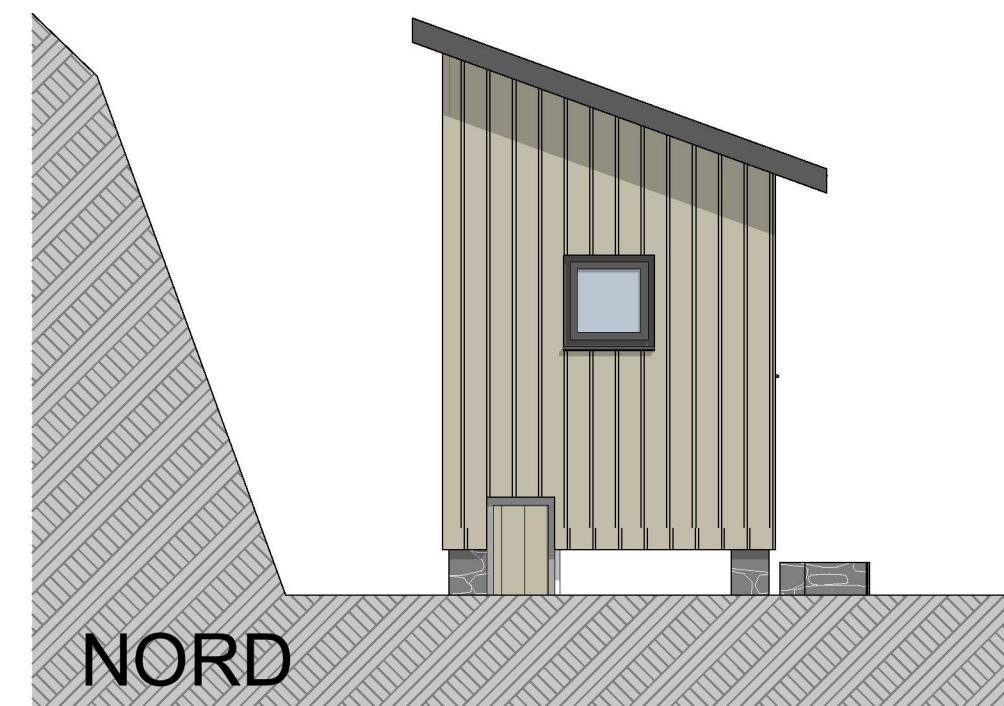
SØR



SNITT

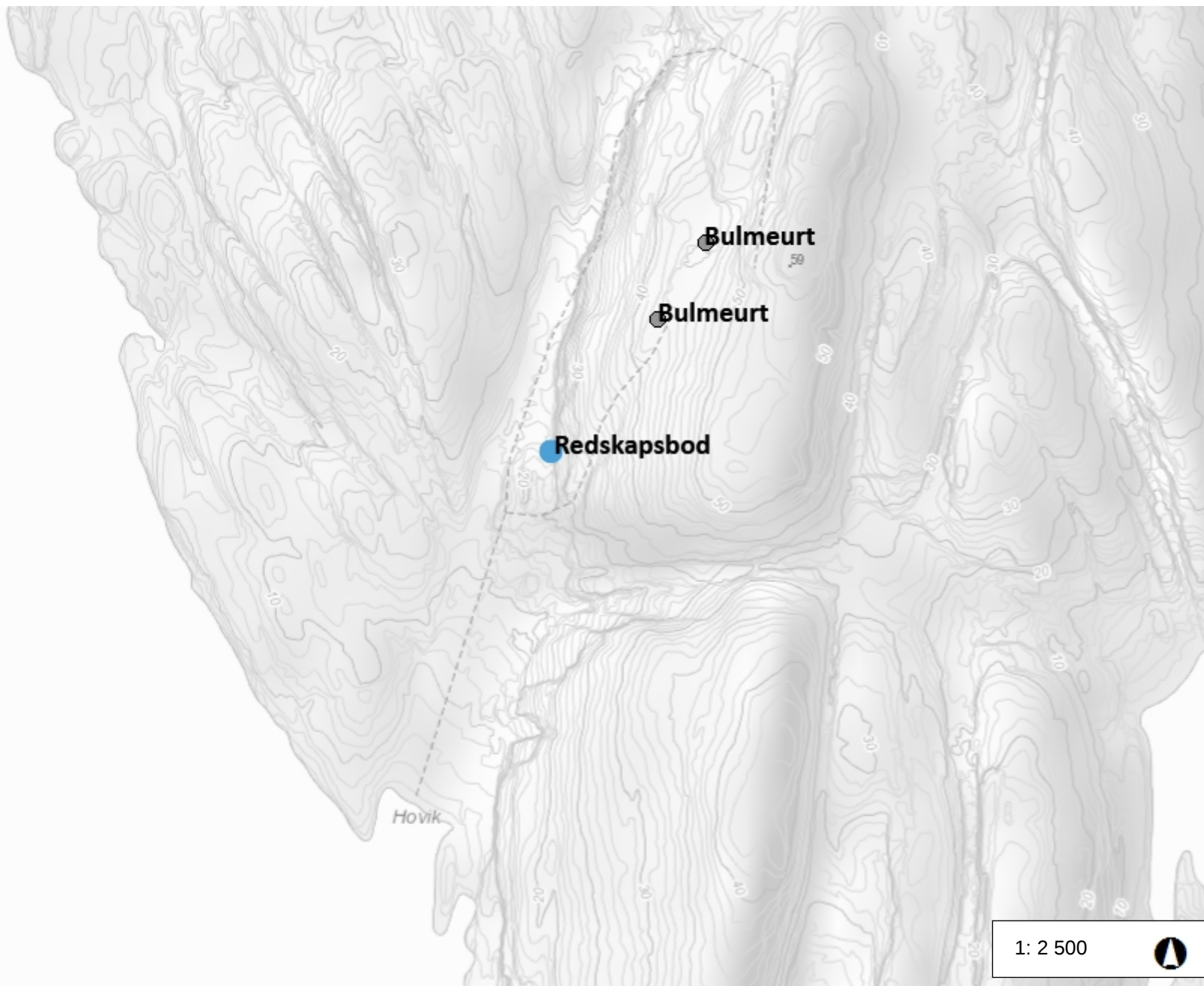


ØST




NORD

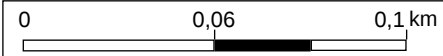
Prosjekt: BOD PÅ STOREFÆRDER		Kontroll prosjekt:	
Tiltakshaver:	Gnr./Bnr./Festnr.:		
	Færder Kommune		
Prosjekterende: Gaia Prosjekt Ødekjørvei 65, 3145 Tjøme Siv. ark. Rolf Jacobsen		Dato: 04.05. 2022	
© Alle rettigheter tilhører utførende for prosjektering, kopiering eller bruk av disse tegningene er forbudt uten skriftlig samtykke		Målestokk: 1:50	
Tegning: PLAN, SNITT OG FASADE		Tegningsnr.:	Rev.:
		A20-1	.



Tegnforklaring

- Alle arter av særlig stor forv.int
- ▣ Alle arter av særlig stor forv.int
- ⊕ Nær trua arter, punkt
- ▨ Nær trua arter, omr
Geocache


1: 2 500 



ETRS_1989_UTM_Zone_33N

© Miljødirektoratet. Kartet inneholder informasjon fra andre kilder (bl.a. Statens kartverk).



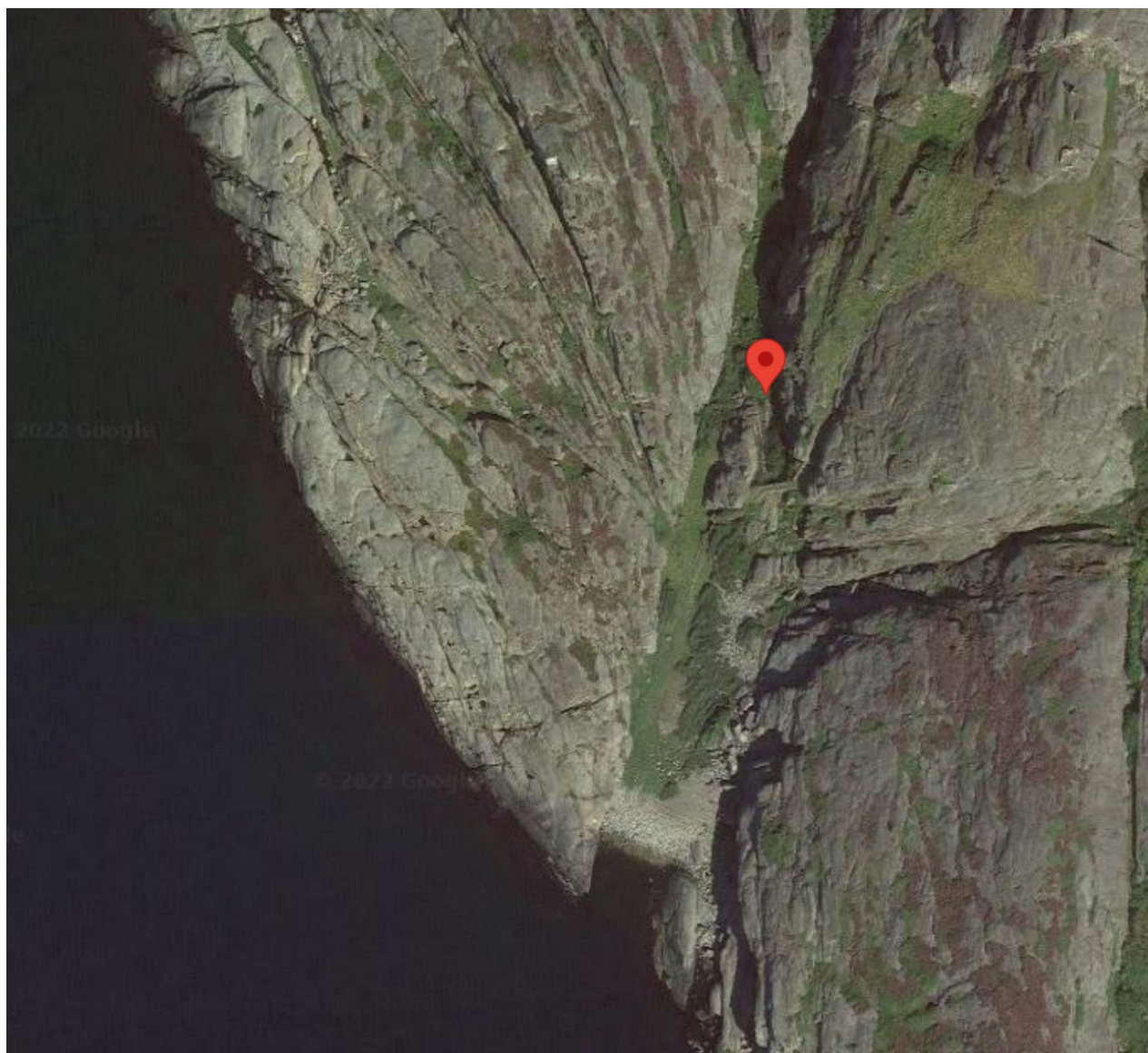
From: fuglevakta@birdlife.no 
Subject: VS: Utkast til prosjektbeskrivelse for redskapsbod på Store Færder
Date: 21 October 2022 at 21:46
To: post@storeferder.no



Hei! Som brukere av Store Færder sender vi dere nabovarsel angående søknad om oppførsel av en redskapsbod. Som beskrevet er dette en bod på 6 m2 nede i glova 50m nord for der veien går over glova ned mot Hovik. Bodene vil ikke være synlige for allmennheten. Grunnen til søknad om oppføring av redskapsbod er for å sikre trygg ilandstigning i Hovik i grov sjø, evt. at det blåser opp så vi må hentes på annet sted på øya. Da er det umulig å bære med seg tung redskap. Mer utfyllende beskrivelse finnes i vedleggene.

Vi håper på et positivt svar. På forhånd, takk!

Vh. Terje Kristiansen
Leder Store Færders Venner.



Vedlegg uten
navn 00026.htm



From: fuglevakta@birdlife.no

Subject: VS: Utkast til prosjektbeskrivelse for redskapsbod på Store Færder

Date: 21 October 2022 at 22:13

To: jon-kam@online.no

Cc: Anne-Marie Corcoran Simonsen acosimon@online.no, Christine Bjønness-Nilsen cbn@hotmail.no, Thomas Ekdahl thomas@ekdahl.no



Fra: fuglevakta@birdlife.no <fuglevakta@birdlife.no>

Sendt: fredag 21. oktober 2022 21.47

Til: 'post@storeferder.no' <post@storeferder.no>

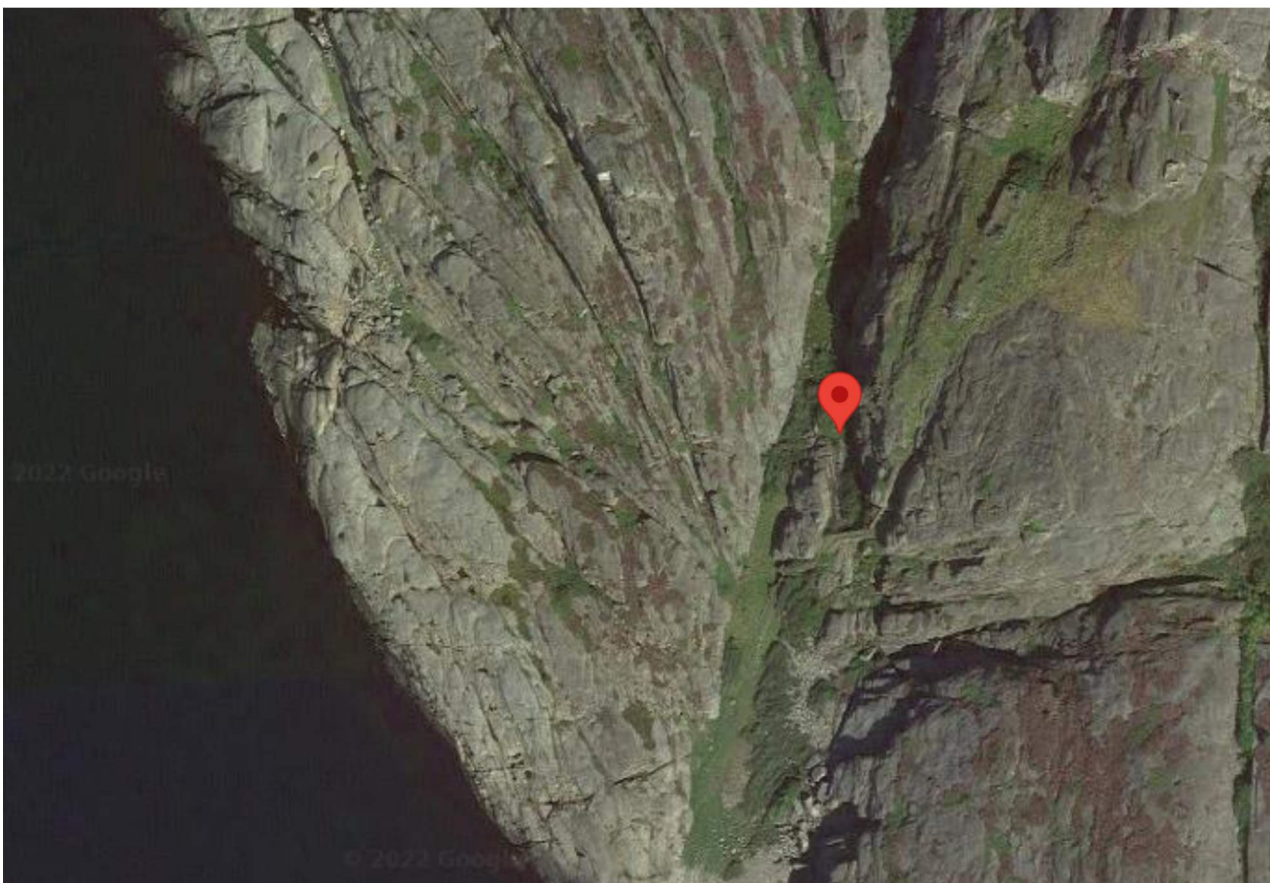
Emne: VS: Utkast til prosjektbeskrivelse for redskapsbod på Store Færder

Hei! Som brukere av Store Færder sender vi dere nabovarsel angående søknad om oppførsel av en redskapsbod. Som beskrevet er dette en bod på 6 m2 nede i glova 50m nord for der veien går over glova ned mot Hovik. Bodene vil ikke være synlig for allmennheten. Grunnen til søknad om oppføring av redskapsbod er for å sikre trygg ilandstigning i Hovik i grov sjø, evt. at det blåser opp så vi må hentes på annet sted på øya. Da er det umulig å bære med seg tung redskap. Mer utfyllende beskrivelse finnes i vedleggene.

Vi håper på et positivt svar. På forhånd, takk!

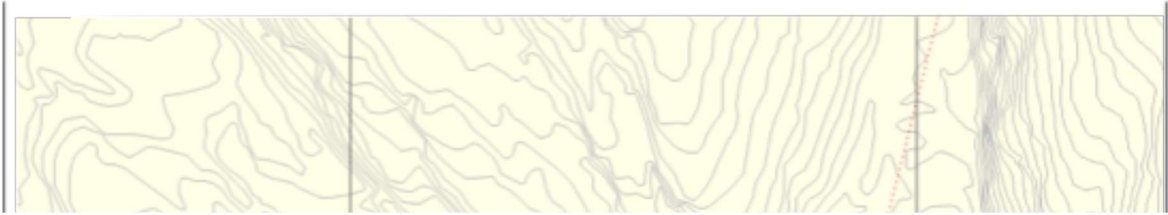
Vh. Terje Kristiansen
Leder Store Færders Venner.

Nb! Tilsvarende anmodning er sendt Store Færder Ornitologiske stasjon.





Vedlegg uten
navn 00026.htm



From: Terje kristiansen fuglevakta@birdlife.no
Subject: Fwd: Utkast til prosjektbeskrivelse for redskapsbod på Store Færder
Date: 13 November 2022 at 16:20
To: Anne-Marie Corcoran Simonsen acosimon@online.no, Christine Bjonness-Nilsen cbn@hotmail.no, Thomas Ekdahl thomas@ekdahl.no



Hei! Da var den i boks 😊

Ha en fin søndags kveld 🌸

Sendt fra min iPhone

Videresendt melding:

Fra: Terje kristiansen <fuglevakta@birdlife.no>
Dato: 13. november 2022 kl. 16:17:59 CET
Til: jon-kam@online.no
Emne: Sv: Utkast til prosjektbeskrivelse for redskapsbod på Store Færder

Tusen takk for tilbakemelding, Jon 😊👍

Sendt fra min iPhone

13. nov. 2022 kl. 11:47 skrev jon-kam@online.no:

Hei,

Beklager treg respons på denne.

Jeg har snakket med øvrig familie om dette, og vi har ingen innvendinger å komme med.

Lykke til med prosjektet.

Med Vennlig hilsen
Jon Kamfjord

Fra: fuglevakta@birdlife.no <fuglevakta@birdlife.no>
Sendt: fredag 21. oktober 2022 22:14
Til: jon-kam@online.no
Kopi: 'Anne-Marie Corcoran Simonsen' <acosimon@online.no>; 'Christine Bjonness-Nilsen' <cbn@hotmail.no>; 'Thomas Ekdahl' <thomas@ekdahl.no>
Emne: VS: Utkast til prosjektbeskrivelse for redskapsbod på Store Færder

Fra: fuglevakta@birdlife.no <fuglevakta@birdlife.no>
Sendt: fredag 21. oktober 2022 21.47
Til: 'post@storeferder.no' <post@storeferder.no>
Emne: VS: Utkast til prosjektbeskrivelse for redskapsbod på Store Færder

Hei! Som brukere av Store Færder sender vi dere nabovarsel angående søknad om oppførsel av en redskapsbod. Som beskrevet er dette en bod på 6 m2 nede i glova 50m nord for der veien går over glova ned mot Hovik. Bodene vil ikke være synlig for allmennheten. Grunnen til søknad om oppføring av redskapsbod er for å sikre trygg ilandstigning i Hovik i grov sjø, evt. at det blåser opp så vi må hentes på annet sted på øya. Da er det umulig å bære med seg tung redskap. Mer utfyllende beskrivelse finnes i vedleggene.

Vi håper på et positivt svar. På forhånd, takk!

Vh. Terje Kristiansen
Leder Store Færders Venner.

Nb! Tilsvarende anmodning er sendt Store Færder Ornitologiske stasjon.

Fra: Pedersen, Belinda Bernardino Bautista <belinda.pedersen@kystverket.no>
Sendt: fredag 27. januar 2023 14:17
Til: #Færder Kommune postmottak
Kopi: Terje Kristiansen; Thomas Ekdahl
Emne: VS: Søknad om tillatelse til tiltak: Store Færder fyr - Oppføring av redskapsbod - Sending av situasjonsplan

Søknad om tillatelse til tiltak: Store Færder fyr - Oppføring av redskapsbod

Henviser til tilsendt søknad med vedlegg dato: 20.01.2023.
Ettersender situasjonsplan 1:1000 som ble glemt.
Beklager forglemmelsen.

Hilsen

Belinda B. Pedersen

senioringeniør
Planleggingsseksjonen
Rederi, fyr og sjømerking
KYSTVERKET

Tlf:370 19730 / 996 41257
Sentralbord: 07847
www.kystverket.no

Kystverkets visjon er å utvikle kysten og havområda til verdens sikreste og reneste

Fra: Pedersen, Belinda Bernardino Bautista
Sendt: fredag 20. januar 2023 14:23
Til: 'postmottak@faerder.kommune.no' <postmottak@faerder.kommune.no>
Kopi: Terje Kristiansen <fuglevakta@birdlife.no>; 'Thomas Ekdahl' <thomas@ekdahl.no>
Emne: Søknad om tillatelse til tiltak: Store Færder fyr - Oppføring av redskapsbod

Søknad om tillatelse til tiltak: Store Færder fyr - Oppføring av redskapsbod

Vedlagt er prosjektbeskrivelse med vedlegg.

For mer informasjon om saken er kontaktpersonen:
Terje Kristensen
Mobilnr.: 41302811
Epost: fuglevakta@birdlife.no

Takk.

Hilsen

Belinda B. Pedersen

senioringeniør
Planleggingsseksjonen
Rederi, fyr og sjømerking
KYSTVERKET

Tlf:370 19730 / 996 41257
Sentralbord: 07847

www.kystverket.no

Kystverkets visjon er å utvikle kysten og havområda til verdens sikreste og reneste

STORE FÆRDER

ornitologiske stasjon
Opprettet 1962

59°04' N - 10°32' E



Postboks 349 - tlf.90939003
N-3101 Tønsberg/Norway

www.storeferder.no
Bankgiro 2470.17.09795

Til Færder kommune
Og Færder nasjonalpark

Stokke, 22.12.2022

Innspill etter mottatt nabovarsel for planer om redskapsbu og toalett i Hovika på Store Færder

Store Færder Ornitologiske stasjon (SFOS) har flere betenkeligheter med en redskapsbu på Store Færder som søkt av Store Færders venner.

Etter en befaring i høst med nasjonalparkforvalter har vi oppfattet det slik at Store Færder skal forvaltes mest mulig som en referanseøy i Færder nasjonalpark i den betydning at skjøtsel og inngrep skal unngås / minimeres. Begrunnelsen var at øya da vil være et sted man kan følge en utvikling i urørt kyst-/øynatur i regionen. Med stadig mer «behov for skjøtsel» i bukta i sydvest og mot toppen utgjør dette inngrep i en bukt som er et viktig referanseområde for naturlig utvikling. Erfaringene med 60 år med ringmerking på en øy uten store skjøtelsinngrep er at fugl i trekktiden er avhengig av tette busk- og krattområder til skjul, hvile og næringssøk. Det er i de tette krattområdene vi fanger mest fugl for ringmerking. På Store Færder, som referanseområde og som en øy svært viktig for spurvefugl under trekk, bør omfanget av skjøtsel begrenses til kun det mest nødvendige. Behovet for å sikre og skjøtte kulturminner ser vi men det bør gjøres med et absolutt minimum av inngrep og etter en detaljert plan for ikke å forringe det urørte naturlige mangfoldet. Dersom det skal bygges en bu for lagring av utstyr oppfatter vi det som en vei mot langt mer omfattende skjøtsel og inngrep. Utstyrbehov som er så omfattende at det må bygges lager for det kan bety ønske om relativ stor innsats på skjøtsel og inngrep i referansenatur. Hvordan vil bruken av en slik bu på sikt utvikle seg? Hva når planlagt skjøtsel er utført? Skal den rives? Vil den kunne ende opp som en enkel bu til overnatting / hytte? Vi har forstått det slik at planlagt skjøtsel i Hovika allerede er gjennomført uten behov for bu og at det kun er årlig vedlikehold som nå skal gjøres. Det krever antagelig begrenset utstyr og varighet. Mange usikre spørsmål her.

En viktig sak er at buas plassering og arbeidene her er svært tett på en hekkeplass for vandrefalk hvor falkeparet har fått frem mange unger over flere år. Vandrefalkene er svært sårbare for forstyrrelser i hekketiden. Ringmerkere fra SFOS merker unger der en gang i året, og unngår å ferdes der utover dokumentasjon av hekking og merking av unger, for ikke å forstyrre fuglene. Falkeparet viser raskt uro og varsler og er på vingene når folk er flere hundre meter unna. Økt tilstedeværelse av folk i dette området mener vi kan være kritisk for hekkesuksessen for vandrefalkene. Slik vi har forstått det har skjøtsel også et formål om å gjøre området mer attraktivt og tilgjengelig for besøkende. Det vil bety ytterligere ferdsel i et sårbart område. Behovet for bu beskrives ved at det er vanskelig å gå i land med utstyr under vanskelig værforhold. Ved å lagre utstyr i bua kan de gå i land andre steder, som på østsiden, og dermed gå til Hovika. Igjen betyr det mulig økt ferdsel nær vandrefalken. I alle de årene SFOS har fulgt sjøfuglbestander og trekkfugl i regionen ser vi med bekymring på mange negative trender. Vi ser også en nærmest eksplosiv økning i ferdsel særlig i hekketiden. Mye av denne ferdselsøkningen skjedde etter etablering av NP. Ved å tilrettelegge stadig nye områder vil ferdsel øke videre og på nye steder. Presedensen ved å føre opp bygninger som lagerbuer og toalett der det skal drives

STORE FÆRDER

ornitologiske stasjon
Opprettet 1962

59°04' N - 10°32' E



Postboks 349 - tlf.90939003
N-3101 Tønsberg/Norway

www.storeferder.no
Bankgiro 2470.17.09795

skjøtsel er vi og bekymret for da det opplagt vil øke tilgjengelighet og oppfattes som invitasjon til ferdsel. Dalsøkkene på Store Færder er noen av de helt få gjenværende naturlige vegetasjonsdekte daler på øyer i NP hvor det er tilnærmet ingen ferdsel og fuglelivet får være i fred. I tillegg til vandrefalken ser det ut til at Tårnfalk er i ferd med å reetablere seg som hekkefugl i området. Også ravn hekker nær Hovika. Kanalisering av ferdsel i NP bør gjøres etter en plan hvor områder med sårbare arter ikke tilrettelegges for økt ferdsel. En bu med toalett vil opplagt invitere til mer bruk.

Terje Axelsen
Leder Store Færder Ornitologiske Stasjon
T: 90911939
axelsen@online.no